

Ljudmila Ulitskaja: Iloiset hautajaiset

LIISAMARI SEPPÄLÄ (2.11.2015)

Ljudmila Ulitskajan romaani *Iloiset hautajaiset* kertoo venäläisistä emigranteista Amerikassa. Alik on juutalainen boheemi, joka ennen sairastumistaan on onnistunut elättämään itsensä maalaamalla tauluja. Miehen ympärillä on paljon erilaisia naisia: Valentina, Ninka, Irina, T-shirt, Gioika, Marja Ignatjevna... Yksi romaanin vahvuuksista onkin sen sisältämä aidosti erilaisten persoonallisuuksien kirjo.

Alikin lähipiiristä useimmat ovat jättäneet kotimaansa taakseen. Näiden lukuisin eri keinoin uuteen maahan sopeutuvien ihmisten elämää kuvataan myös takautumien avulla. Romaanissa kiteytetään maastamuutto osuvasti:

Useimmat heistä olivat muuttaneet maahan varustuksenaan kaksikymmentä kiloa matkatavaraa ja kaksikymmentä sanaa englantia ja panneet muuttonsa vuoksi poikki satoja tärkeitä ja vähemmän tärkeitä suhteita: vanhempiin, työpaikkaan, kotikatuun ja -pihaan, ilmaan ja veteen ja lopuksi, minkä he huomasivat vasta ajan mittaan, äidinkieleensä, joka vuosien mittaan surkastui yhä välineellisemmäksi ja köyhemmäksi. Uusi, vähitellen omaksuttu amerikan kieli oli sekin köyhää ja primitiivistä. Keskenään he käyttivät omassa piirissä syntynyttä, tarkoituksellisen töksähtelevää ja koomista sekakieltä. Tähän emigrantin puheparteen tarttui helposti siivuja niin venäjältä, englannista, jiddiistä, vankilaslangin nyansseista kuin juutalaisanekdoottien kepeistä äänenpainoistakin. (27)

Kotimaansa jättäneen ihmisen kielen merkitystä tarkennetaan kuvaamalla Irinaa:

Hän asui Los Angelesissa, ei paljoa tapailut emigrantteja ja puhui vähäisellä englantilaisella aksentilla, jota vielä piti hioa. Se oli jo aika tyylikäs. Asioita ymmärtävät tietävät, että on vaikeampaa päästä kokonaan eroon aksentista kuin muuttaa se toiseksi. (41)

Ulitskaja kuvailee asioita omaperäisesti, tuoreesti ja raikkaasti. Hyväksi esimerkiksi tästä käy vaikkapa hänen kuvauksensa auringonlaskusta: "Iltarusko kesti pitkään, mutta lopulta aurinko putosi sohvan taakse kuin viiden kopeekan raha ja pimeys laskeutui viidessä minuutissa." (29) Asunnossa pidetään ikkunoita auki, sillä: "Kadulta tunki musiikki kuin jätteen haju." (72) Irinan selviytymisestä uudessa kotimaassa kertoo ajatus: "Nuorallatanssi on emigrantille mitä hyödyllisin taito." (35) Teksti on tiivistä ja hiottua, vähillä sanoilla ilmaistaan paljon ajatuksia ja tapahtumia.

Maastamuuton lisäksi romaanissa käsitellään uskonnollisuutta. Pidän erityisesti kohtauksesta, jossa ortodoksinen pappi ja juutalainen rabbi kohtaavat kuin sattumalta Alikin kotona.

Vakuutan teille: ei-uskovaisia ei olekaan. Varsinkaan luovien ihmisten keskuudessa. Uskon sisältö vaihtelee, ja mitä enemmän älyä, sitä monitahoisempaa on usko. Lisäksi ihmisissä on älyllistä eettisyyttä, joka ei salli suoraviivaista tuomitsemista eikä ylimalkaisia väittämiä. (56)

Alikin ullakkohuoneisto Manhattanilla onkin *Iloisten hautajaisten* tapahtumien keskus:

Hänellä oli suuri joukko asioita hoidettavanaan, pitkä ostoslista, käyntejä tuntemattomien ihmisten luona jotka halusivat kysellä moskovaalaisten sukulaistensa kuulumisia ja samalla kertoa omasta elämästään, mutta hän tunsu jo, miten oli takertunut tähän eriskummalliseen huusholliin eikä pääsisi siitä irti sen enempää kuin tästä ihmisestäkään, jota hän ihan kohta alkaisi rakastaa, ja taas hän joutuisi repimään sydämensä auki samasta vanhasta kohdasta...(104-105)

Chelsean kaupunginosassa sijaitsevassa asunnossa seurataan tiiviisti televisiota, sillä: "Moskovassa on meneillään poliittinen vallankaappaus ja me olemme hieman levottomia." (120) Kriittisen Korkeakoulun kirjallisuuspiirissä käsiteltiin Ulitskajan teosta lokakuussa 2015. Piirin vetäjä Kaisa Kaakinen sai minut ymmärtämään, että romaanin rakennetta ajatellen on mielekästä pohtia, mitä kirjailija on tavoitellut liittäessään yhteen venäläisen emigrantin kuoleman, Neuvostoliiton hajoamisen ja Alikin viimeisestä ehtoollisesta maalaaman taulun.

Manhattanin kumuudessa kylpevä koti on kuin pienoisenäyttämö isommille ajatuksille:

Tämä maa vihasi kärsimystä. Se torjui kärsimyksen olemassaolon, salli sen vain yksittäistapauksessa joka vaati välitöntä asiaan puuttumista. Kärsimyksen kieltävä nuori kansakunta kehitti kokonaisia koulukuntia, filosofisia, psykologisia ja lääketieteellisiä, joiden ainoana tehtävänä oli vapauttaa ihminen kärsimyksistä hinnalla millä hyvänsä. Tätä Fiman oli venäläisillä aivoillaan vaikea käsittää. Hänet kasvattanut maa rakasti ja arvosti kärsimystä, jopa sai siitä ravintoa; kärsimykset kasvattivat, tekivät aikuiseksi, viisaammaksi... Myös Fiman juutalainen veri, jota oli tuhansien vuosien ajan siivilöity kärsimysten lävitse, ikään kuin kantoi koostumuksessaan jotain elintärkeää ainesosaa, joka kärsimysten puutteessa hajosi. Päästessään kärsimyksistä sen lajin ihmiset kadottavat maan jalkojensa alta... (129)

Käsittääkseni Mihail Šiškin sivuaa samaa asiaa romaanissaan *Sinun kirjeesi*:
"Adotška, sielu ei kypsy ilman todellista surua. Ihminen kasvaa surusta." (195)

Ljudmila Ulitskaja *Iloiset hautajaiset*, Siltala, 2013, Suom. Elina Kahla